

Ens trobem, doncs, davant d'una obra que constitueix una aportació intel·ligentment enfocada i singularment positiva per a la normalització de la llengua catalana entre els professionals del dret, que amplia saludablement el repertori d'instruments de treball en aquest camp des d'una perspectiva moderna i renovada.

Josep À. Mas. **El morfema ideològic. Una anàlisi crítica dels models de llengua valencians.** Benicarló: Onada Edicions, 2008. 228 pàg. ISBN 978-84-96623-28-6

Carles de Rosselló*

En *El morfema ideològic. Una anàlisi crítica dels models de llengua valencians*, Josep À. Mas, professor del Departament de Lingüística Aplicada de la Universitat Politècnica de València, es planteja com a objectiu respondre quins són els models de llengua que coexisteixen en els mitjans de comunicació al País Valencià i com es relacionen amb les ideologies. Més concretament, la hipòtesi principal que basteix és que la ideologia del parlant condiona la tria del model de llengua.

El llibre de Mas és interessant pel tema que proposa —la relació entre llengua d'identificació i l'ús— i altres motius que anirem esgranant en les línies següents. De fet, però, no cal obrir ni el primer full perquè en puguem destacar el primer element: la portada. En un rètol de trànsit fictici, l'expressió «conduïx amb precaució» es converteix en «conduïx ab precaució» gràcies a la perícia d'un grafiter, que, d'aquesta manera, adequa el missatge del senyal al model de llengua que sent com a propi. La portada, doncs, es revela com una declaració d'intencions del que trobarem a l'interior del llibre.

El morfema ideològic té la base en la tesi doctoral del professor Mas. Ens trobem davant d'una obra amb poques concessions als lectors poc avesats a la lectura científica. Constituïda per quatre blocs —presentació d'objectius i hipòtesis, marc teòric i metodològic, resultats i conclusions—, el marc teòric té una presència molt important i, en conseqüència, l'ús abundant de terminologia no en permet una lectura senzilla ni àgil. I és que la voluntat academicista del

* Carles de Rosselló, tècnic en normalització lingüística i membre del Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació (CUSC-UB).

text es deixa clara des de la introducció, quan s'afirma que el compromís dels especialistes en una qüestió tan sensible com la de la llengua no hauria d'anar en detriment del rigor i la profunditat d'anàlisi.

A l'hora d'abordar el marc teòric, l'autor aposta per una aproximació interdisciplinària. En primer lloc, l'estudi s'emmarca dins la sociolingüística variacionista però allunyat del caràcter quantitatiu de les recerques deutores de la tradició laboviana. Des d'aquest punt de vista, s'opta per la interpretació —i no tan sols l'observació— de les dades. El seguiment «obert» que es fa del variacionisme entronca amb la següent disciplina científica, la pragmàtica: allà on el variacionisme intenta encaixar apriorísticament parlants a determinats estils de parla, la pragmàtica prioritza el pes social i el context situacional per entendre el comportament de l'individu. Finalment, a partir de l'anàlisi crítica del discurs, l'autor identifica determinades formes lingüístiques i discursives dels parlants que els situen dins d'unes coordenades ideològiques determinades. El segon capítol teòric tracta de la ideologia aplicada al cas valencià. En aquest punt, Mas segueix Van Dijk, en el sentit que cal entendre la ideologia com les creences socials compartides per un grup.

El quart capítol s'inicia encara repassant els conceptes —sempre problemàtics— de *comunitat lingüística* i *comunitat de parla*, i el d'*estàndard lingüístic*. Totes les consideracions teòriques vistes fins ara es concreten finalment en la difícil coexistència dels quatre models lingüístics que Mas identifica —el *secessionista*, el *particularista*, el *convergent* i l'*uniformista*— i que constitueixen, en la tercera part de llibre, l'aportació més innovadora de l'obra. El model secessionista es diferencia de la resta perquè rebutja explícitament la codificació de la llengua de l'Institut d'Estudis Catalans, mentre que els altres tres adopten variants lingüístiques aproximades en major o menor grau al «paraestàndard» de Catalunya, que en el cas del model uniformista seria pràcticament idèntic. Per la seva banda, els models particularista i convergent només es distingeixen per l'ús de tres o quatre variants lingüístiques. Hom podria preguntar-se per la conveniència de diferenciar entre aquests dos models si la distància lingüística és tan i tan escassa. En aquest punt Mas es mostra contundent quan afirma que la distinció no s'ha de buscar en una qüestió lingüística, sinó ideològica:

«Allò destacable, però, és que ni aquestes pràctiques mixtes ni l'escassa distància lingüística entre aquests models en permeten la coexistència dialècticament pacífica. Perquè s'ha de subratllar que les diferències són mínimes: a penes hem pogut trobar tres o quatre variants distintives després de buscar per diversos documents.

Com no podia ser d'una altra manera, si fem nostra l'emfàtica proclama que el català és una de les llengües amb menys variació diatòpica de la Romània. L'arrel de les polèmiques ha de ser ideològica. Només així s'explica que pugui arribar a parlar-se d'un hipotètic "perill de disgregació" per l'ús del particularista o d'una "imposició de les formes catalanes" a qui usa el convergent.» (p. 127)

Un cop establerta aquesta tipologia, Mas li confereix un contínuum de valors, de manera que l'ús del model secessionista és més probable en parlants amb valors identificats amb l'espanyolisme (o valencianisme estricte) i la dreta, mentre que en el pol oposat, els uniformistes tendiran al catalanisme i a l'esquerra. Aquí encara cal afegir-hi el factor edat com un element important a l'hora d'entendre la tria del model: si el parlant té menys de 35 anys augmenten les possibilitats que la inhibició en l'ús de l'estàndard es degui a factors ideològics. En canvi, si la tria passa pels models particularista o convergent —els majoritaris—, aquesta opció s'esvaeix ja que l'individu es limita a posar en pràctica el model que ha estudiat a l'escola.

En el capítol 5 es presenta el corpus de les dades, les quals s'han extret de la sèrie documental *Entre els nostres*, emesa per Punt 2 l'any 2002. En total s'analitzen els estereotips lingüístics de 106 informants per encasellar-los en un dels quatre models esmentats abans. Això no obstant, efectuada l'anàlisi —capítol 6—, Mas conclou que la gran majoria dels parlants de la seva mostra no s'hi poden adscriure, bé perquè no utilitzen cap variant normativa, bé perquè, en cas que l'emprin, és comuna a tots els models i en conseqüència no hi ha prou elements per classificar-ne la parla. D'aquesta manera, el corpus final es compon de menys de 20 persones, les quals serveixen a Mas per confirmar o matisar l'esquema ideològic que hem presentat prèviament. Arribats en aquest punt és lícit que el lector es planteji si amb una mostra d'informants tan reduïda —per exemple, només dos en el model secessionista, i dos més en l'uniformista— es poden extreure perfils de parlants per a cadascun dels models lingüístics. Un altre aspecte que s'hauria d'haver tingut en compte és la inclusió dels fragments transcrits que, a través de l'anàlisi crítica del discurs, han permès posicionar ideològicament els parlants.

Més enllà, però, d'aquests punts, *El morfema ideològic* es distingeix, com hem intentat transmetre al llarg d'aquesta ressenya, per la reeixida aproximació interdisciplinària al tema, per la voluntat d'aprofundiment teòric present des del primer capítol i per representar «el punt de partida d'una nova línia de recerca en la filologia catalana: la vehiculació de la llengua normativa al País Valencià» (p. 15), com argumenta Brauli Montoya en el pròleg del llibre.